

Metod Di Batista **MOKRA NOČ V KRIŽNI JAMI**

Ob medijsko odmevnih dogodkih v Križni jami januarja 2024 je Metod na društveni listi objavil spodnji zapis, ki je bil delno že objavljen v reviji Mladina, letnik 1965, številka 3. Zapis je poleg dramatičnosti zanimiv tudi zaradi opisa logistike potovanja do jame sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja, tj. pred 59 leti, po drugi strani pa 56 let po objavi Badiurovega zapisa v članku na straneh 10–15.

Udeleženci so bili Janez Modrijan - Modrc, Marjan Juvan - Manč (v članku Marjan), pokojni Anton Suwa - Sulc in Metod Di Batista - Todl. Avtor je bil v času akcije star 17 let.

Trolejbus se nemirno pozibava sem ter tja skozi megleno jutro po Celovski cesti. Zdi se mi, da gre veliko prepočasi. Zaspal sem namreč, čisto enostavno zaspal. Zmenili smo se ob pol šestih na postaji, ura pa je bila šest, ko sem se šele zbudil. Jezen sem nase. Bil je pač dan po silvestrovanju in spanec je bil preglobok, da bi slišal budilko.

Nekako četr čez šesto prihitim na postajo. Trije tovariši me že čakajo. Takoj sem jih opazil. Ni težko opaziti jamarjev. Vedno so oprtani s težkimi nahrbtniki, vrvmi, čolni in podobnim. Kljub temu, da so zaradi mene zamudili zadnji avtobus za Lož, niso kaj preveč jezni. Razumejo težave mladega človeka. Med opravičevanjem mi povedo, da smo zamudili vlak za Rakek in da bomo morali počakati drugega, ki gre na srečo že čez eno uro. Kmalu smo sedeli v toplih, udobnih sedežih novega električnega vlaka. Tako udobje malokdaj užijemo. Toda naše veselje je bilo kratkotrajno. Že pri Verdu se je začelo. Ko je vlak nekam nenormalno dolgo stal na postaji. Kmalu izvemo od službujočega železničarja, da je pri Logatcu iztiril nek drug vlak. Kljub temu se popeljemo še do Logatca, kjer srečamo vlak, ki nam je ušel ob šesti uri. Takoj se preselimo na tega ter čakamo eno uro, da se končno le premakne in odbrzi proti Rakeku. Tu ugotovimo, da smo zamudili tudi zadnji avtobus za Lož. Začne se lov za morebitnim

prevoznim sredstvom, ki bi nas pripeljalo do cilja. Končno le ujamemo nek kombi, ki je peljal v Grahovo, to je 5 km od našega cilja – Križne jame. Med steklenicami za mleko se peljemo po mokri asfaltni cesti do Grahovega. Sedaj pa pot pod noge, saj smo navajeni!

S Sulcem sva jo ubrala nekoliko naprej, medtem ko sta Modrc in Marjan ostala zadaj. Med potjo se ubadam z mislijo, kakšna bo kaj voda v Križni jami. Nastopila je odjuga in kraške vode so muhaste. Nenadoma pripelje za nama nek fičko. Kljub temu, da je poln, ga Sulc štopa. Odrzri naprej. Vendar se po 50 metrih ustavi in pripelje nazaj. Prijazen šofer nama ponudi, da bi pripeljal nahrbtnika do jame. Ponudbo veselo sprejmeva. Počakava prijatelja in vzameva del njunega tovora. Veseli hitimo naprej ter obravnavamo tekoče dogodke,

Spodaj: rov pred I. jezerom.

Desna stran: Blata (zgoraj) in I.

Kittlovo brezno (spodaj)

FOTO: ANTON PRAPROTNIK

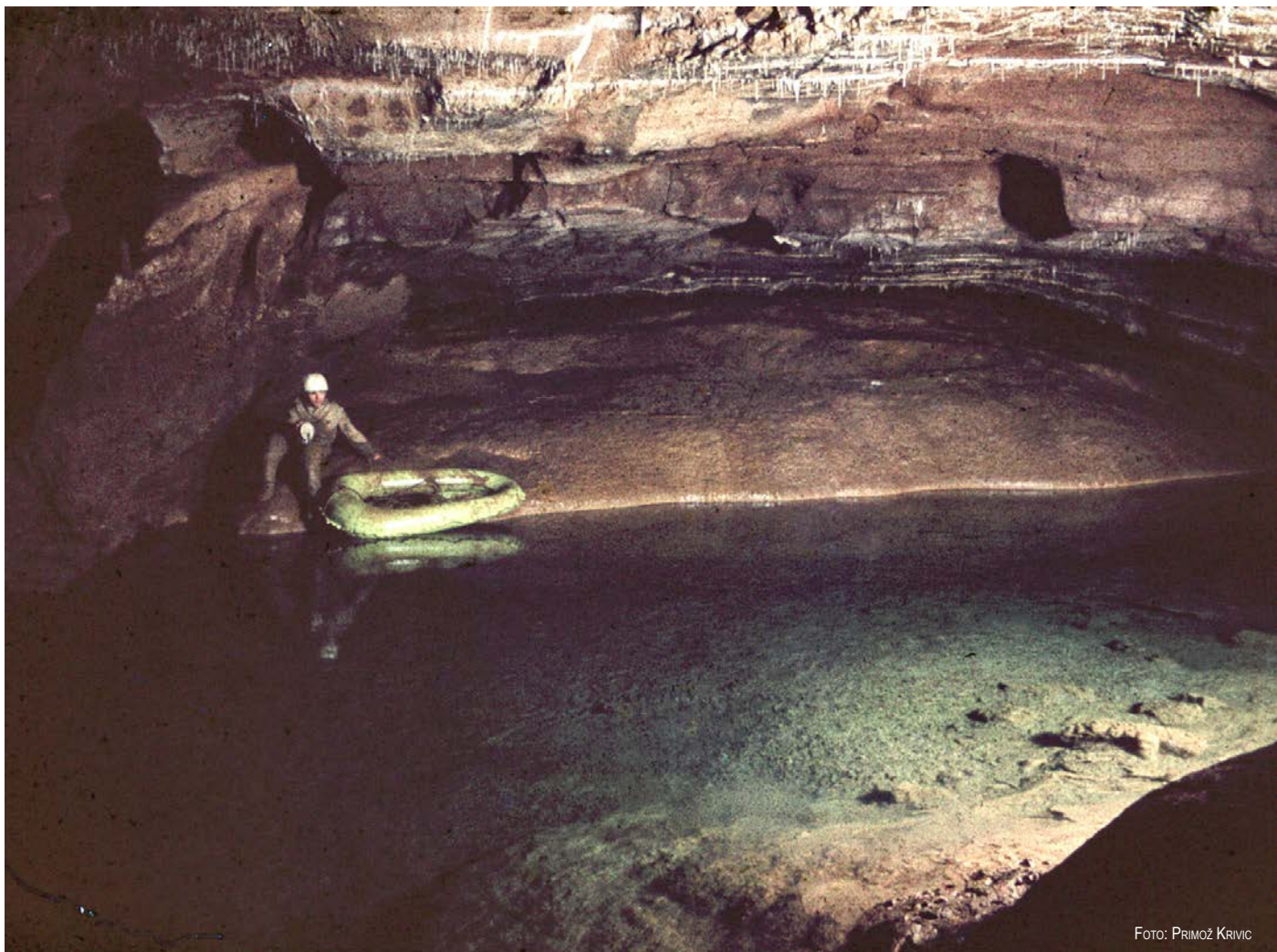

Foto: PRIMOŽ KRVIČ

ko pripelje fičko nazaj, nas naloži in odpelje proti jami. Kar verjeti ne moremo tej prijaznosti. Pred jamo nas šofer odloži. Pristrčno se mu zahvalimo in se poslovimo. Naj še omenim, da je imel fičko registrsko številko LJ 72-96.

Ko pridemo pred jamo, se splazimo skozi zvito rešetko v vhodno dvorano. Jama ima namreč velika železna vrata, katerih ključ pa je zelo težko dobiti. V vhodni dvorani se najprej pošteno podkrepimo s hrano, preoblečemo v jamske drese in odrinemo. Po dvesto metrih suhega rova pridemo do vode. Na našo srečo ugotovimo, da je le nekaj cm nad normalo. Pri prvem jezeru nas že čakajo leseni čolni. Izberemo dva najboljša ter zaplujemo v kristalno čisto, ledenomrzlo vodo. S Sulcem sva skupaj v čolnu, on mi diktira smer, jaz pa veslam. Že v tretjem jezeru ugotovimo, da je vodni tok nekoliko močnejši kot

navadno. Križna jama je namreč splet zaporednih podzemskih jezer, med katerimi so sigaste pregrade. Ob normalni vodi se v teh jezerih sploh ne čuti vodnega toka. Približno na enem kilometru se rov odcepi v Pisani rov, ki gre v desno, in Blatni rov, ki gre v levo. Mi smo bili namenjeni v dva kilometra dolg Blatni rov. Naša naloga je bila izmeriti končni del tega rova.

Naša regata je torej uspešno plula doživetjem nasproti. Povsod so nas navduševale čudovite kapniške skupine. Smaragdno zelena, čista voda nas je navdajala z blaženostjo. Nenadoma se prikaže pred nami Piratska ladja, skupina kapnikov sredi jezera, ki resnično spominjajo na piratsko ladjo. Po jami zadoni gusarska pesem »Sredi morja črna vihra ...«

Tok postaja močnejši in na nekaterih mestih sem se pošteno spotil ob premagovanju brzic. Tolažim se s tem, da bo šlo

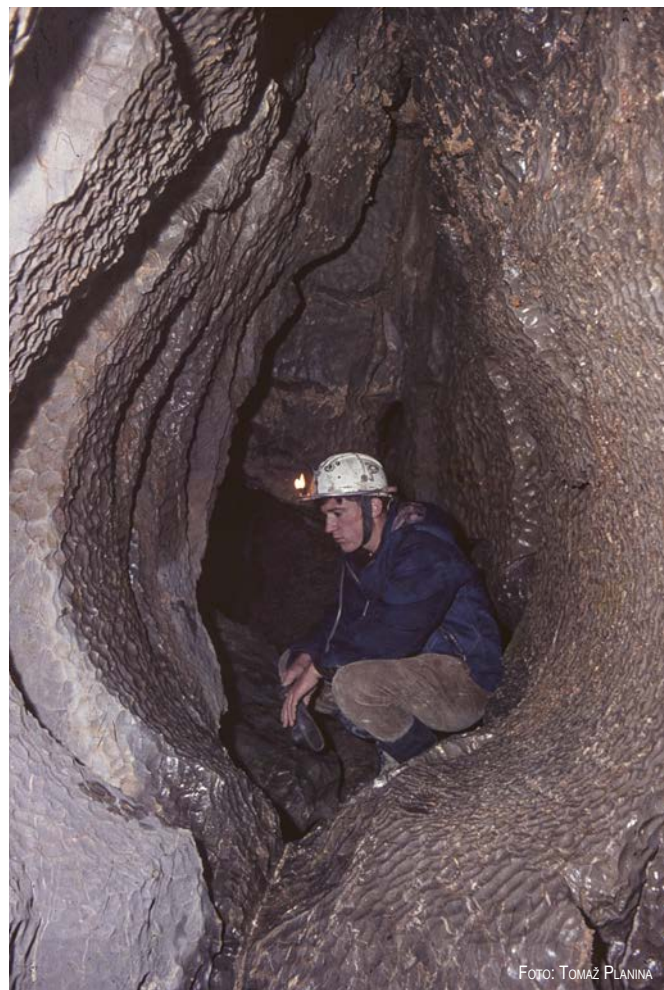

Foto: TOMAŽ PLANINA

nazaj bolje. Brez posebnih težav prispe-
mo do Kalvarije. Tu se cepi rov. Zavijemo
v levega. Rov postane zelo ozek in zaradi
tega tok močnejši. Po 50 metrih pripluje-
mo do manjšega ponora. Tu bomo pustili
lesene čolne in odšli naprej le z gumija-
stim enojčkom. Ker smo štirje, se bomo
moral prevažati. V ta namen imamo s se-
boj dve vrvi. Blatni rov je v začetku ozka
struga (dva metra široka), katera ima na
obeh straneh ilovnata bregova. Po teh
bregovih napredujemo v globino jame.
Toda brega je nenadoma konec in mora-
mo na drugo stran. Če ne gre s preska-
kovanjem, pa uporabimo našega enojčka.
Naj povem, da je bilo nekaj zelo lepih ek-
shibicij ob preskakovanju dva metra širo-
ke struge. Ni prijetno skakati v daljavo,
če ima človek dvojne hlače in na teh hla-
čah še nekaj kilogramov blata. Vendar na
naše veliko začudenje smo bili še vsi suhi.
Kmalu pridemo do nekega stranskega je-
zera. In zopet smo morali uporabiti naš
čolniček. Vse je šlo srečno, dokler se ni
skobacal v čoln Sulc. Par nerodnih kretenj
in čoln je okoli, Sulc pa seveda v vodi. Ta
dogodek je tako pritegnil našo pozornost,
da smo čisto pozabili na vesla, katera je
odnesla voda. To smo ugotovili, ko so že
izginila neznano kam. Sitna reč – vendar
zaradi take malenkosti se ne sekiramo.

Bomo pač veslali z rokami. Voda nima
dosti več kot pet stopinj!
Sulc je globoko razočaran. Do tu se je
tako pazil, celo gumijasto blazino je nosil
s seboj, da ne bi klečal na mokrem dnu
čolna, sedaj pa je do kože moker. Vsi so-
čustvujemo z njim in ga tolažimo, da ver-
jetno ni zadnjič. Modrca vprašam, koliko
je ura, ta pa presenečeno ugotovi, da jo
je pozabil zunaj. Predvidevamo, da je ne-
kako proti večeru. Vsi smo že nekoliko ut-
rujenji. Rova pa noče in noče biti konec.
Počutimo se kot pri potovanju v središče
zemlje. Ne vem kolikokrat smo se že pre-
važali, ko se nam je zgodila nova nezgo-
da. Marjan je bil že čez jezero, jaz pa sem
se ravno peljal čez. Že sem bil pri oba-
li, ko slišim neko grgotanje v vodi in čoln
je postal nenormalno mehek. Ugotovim,
da se je predrl dno. Na našo srečo pa je
čoln sestavljen iz dveh delov in smo lahko
kljub nezgodi nadaljevali pot. Bilo je ne-
koliko neugodno, toda odnehati nismo ho-
teli. Morali smo vsaj ugotoviti, če je oži-
na nekje malo pred koncem rova zalita z
vodo. Ta ožina nas je že vseskozi skrbela.
Zdi se nam, da je rov neskončen ... Ho-
dimo že sigurno osem ur, konca pa nik-
jer. Končno pridemo v neko dvoranico,
kjer slutimo, da je ožina. Voda je tu zelo
nizka, tako da jo lahko bredemo. Rov se

je nenadoma zmanjšal. Stopam prvi, ko
nenadoma ugotovim, da je tok spreme-
nil smer in teče nazaj. Viličenje, mi šine
v glavo. Ali smo mar odkrili nov rov? Na-
daljujemo pot in pridemo v večjo dvorano,
v kateri smo bili pred par minutami. Takoj
ugotovimo našo zmoto. Nekje v tem rovč-
ku mora biti ožina, katero smo spregleda-
li, voda, ki pritiče iz ožine, pa se razveji
ter teče po dveh rokavih in se v tej dvo-
ranici zopet združi. Kmalu smo našli oži-
no, v kateri pa je bilo 20 cm vode. Kljub
temu smo ob »prijetni« kopeli prišli skozi.
Rov se je zopet razširil. V tem koncu se je
voda v igri z apnencem izredno lepo po-
igrala. Pogled na čudovite oblike nam za-
pira sapo. Končno smo na cilju. Pred nami
je zadnje jezero. Tu smo le še trije: Modrc,
Sulc in jaz. Marjan je počakal pred ožino
in tudi Sulc se je kmalu vrnil k njemu.
Z Modrcem začneva z meritvami. Delo je
zelo težavno. Papir je moker, voda globo-
ka in rov težaven za meritve. Kmalu pri-
deva do končne dvorane. Čudovito, fanta-
stično! Oba ugotoviva, da se je kljub vsem
naporom splačalo vztrajati. Na koncu, ali
bolje rečeno na začetku rova voda vre
iz vseh špranj in se združi v vodni tok, ki
nato teče čez celo jamo. Kapniki so tu iz-
redno lepi. Vse je tako deviško čisto.
Ko se naužijeva te lepote, se vrneva. Pred

ožino najdeva dve premraženi siluete, ki se stiskata ob majhnem plamenu bencinskega grelca. Reveža, tu čepita že eno uro. Hitro se podkrepimo s hrano, izmenjamo karbid v lučeh in odrinemo.

Prešli smo že dober kos poti, ko Modrc nenadoma ugotovi, da se voda vzdiguje. V začetku mu ne verjamemo. Nenadoma pa pridemo do nekega jezera, katerega prej ni bilo. Sedaj ugotovimo, da se je voda dvignila za en meter. Ni časa za prevažanje. Do pasu zabredemo v vodo in hitimo. Nenadoma zaslišim za sabo neko čofotanje. Seveda, Sulc. Zmanjkalo mu je tal pod nogami in mož je zaplaval. Rešil ga je samo velik zračni balon, ki se je naredil pod njegovim pajacom.

Voda narašča iz trenutka v trenutek. Prepeljujemo se le v najbolj nujnih krajih. Tok postaja vse močnejši in voda je penasta in kalna. Hitimo na vso moč. Nekoliko nas skrbi prehod iz drugega v tretje jezero. Tam nastaja ob visoki vodi sifon in zavedamo se, da ima jama le en izhod. Vseeno nam je, če smo mokri, blatni, tudi v čoln ne vstopamo več tako previdno. Sulc se včasih požene kar z višine enega metra ploskoma v čoln, tako da smo priča čudovitim predstavam.

Končno smo pred jezerom, ki nas loči od lesenih čolnov. Enojčka vlečemo kar po

vodi. Nenadoma pa se utrga vrv in čoln veselo zaplava po narasli rečici. Modrc se požene za njim. Na srečo so v vodi čeri, ki ustavijo čoln in omogočijo Modrcu, da ga s par spretnimi potezami ulovi. Nesreča je v tem, ker se je utrgala zanka na čolnu, za katero smo privezovali vrvi. Vendar se tudi tokrat izkaže jamarska iznajdljivost. Čoln na spodnjem koncu toliko stisnemo, da lahko privežemo vrv. S tem smo seveda zmanjšali njegovo prostornino.

Prvi je odšel čez jezero Marjan. Na drugi strani je imel hude težave zaradi spolzkega strmega brega, nerodnega čolna in narasle vode. Uspel se je le skobacati iz čolna, vendar na breg ni mogel. Ko sem prišel kot drugi za njim, sem ga našel do pasu v vodi, z rokami pa se je krčevito oklepal ilovnatnega brega. Hitro sem zlezal na breg in še njemu pomagal iz kočljive situacije. Kmalu pride za nama še Sulc. Pri Modrcu pa se je zopet zataknilo. Vrv se je ujela v neko podvodno čer in Modrc ni mogel potegniti čolna nazaj. Ker se nam je mudilo, se je moral potruditi po steni nad jezerom.

Takoj sem odšel naprej. Skrbelo me je, kaj je z lesenimi čolni. Še zadnja vzpetina in pred mano se v razburkani vodi pozibavata naša čolna. Vesel jim sporočim to vest. Kmalu posedemo v čolna. Ker imamo le

Zgoraj: na poti v Jazben

nekaj let kasneje.

Levo: I. pasaža.

Naslednja stran: Kitlova brezna.

en par vesel, si ju razdelimo. Težko bo z enim veslom, a bo že. S Sulcem že driva po brzicah besneče vode. Kmalu pa se morava ustaviti. Pot nama zapira skupina kapnikov in čoln bo treba prenesti. Uspešno zakrmariva k bregu. Tok je tu izredno močan. Nenadoma pa zagledava drveči čoln, ki se nama bliža z veliko hitrostjo. Še predno se zaveva, se čoln zaleti v pregrado, se zasuče in izgine pod vodo. Lastnika se presenečeno izkobacata ven, ob izdatni uporabi srbohrvatskih izrazov. Čoln je bilo nato zelo težko izvleči iz vode, kajti tok ga je pritisnil ob steno.

Končno nadaljujemo pot. S Sulcem sva zopet na čelu. Nenadoma pa naju zavrti in znajdeva se v objemu ledenomrzle vode. Tovariša sta zdaj bolj previdna in se jima to ne pripeti. Ob prevrnitvi pa se je razbila steklenica z bencinom in po jami zasmrdi. Vsi so že do vratu mokri in čofotamo po vodi, kot bi imela najmanj 20 stopinj.

Že smo pri Kalvariji. Jezera puščamo za seboj eno za drugim, kajti vse gre brez običajnih prestopanj. Ponekod se pojavijo

scene, ki so podobne tekmovanjem na divjih vodah. Sulc v tem izredno uživa, jaz nekoliko manj, ker težko obvladam čoln z enim veslom.

Končno smo pri tretjem jezeru. Medtem smo se še dvakrat prevrnili in tako potokli vse tovrstne rekorde v Križni jami. Pri tretjem jezeru začutimo močan prepah in nenadoma se znajdemo brez karbidnih luči. Modrc izvleče vžigalice, vendar presenečeno ugotovi, da so popolnoma mokre. Tudi Sulcu se godi podobno. Nato izvlečem še jaz svoje. Na srečo nosim vedno s seboj vžigalice v nepremočljivi polivinilni vrečki. S temi vžigalicami si nato zopet prižgemo »jamsko sonce«.

Previdno privezana na vrh odveslava s Sulcem proti sifonu. Močan tok naju je zanesel daleč stran od prehoda, vendar sva končno le bila na mestu, ki naju je vse skozi skrbelo. Naša skrb je bila upravičena. Od stropa do vode je bilo le še slabih 75 cm, tako da sva se morala uleči v čoln. Kmalu prideta še tovariša za nama. Vsi smo srečni. Sulc in Marjan sta skoro na koncu svojih moči, zato preneseva z Mordcem oba čolna čez zadnji podor. Veselo zaplavata čolna proti Pristanišču v prvem jezeru. Imela bosta spet nekaj časa počitka v večni temi kraškega podzemlja. Tudi mi si že vroče želimo počitka.

Predvidevamo, da je že proti jutru. Kljub utrujenosti hitimo proti izhodu, kjer nas že čakajo suhe, tople obleke.

Ko pridemo do izhoda, ugotovimo, da je zunaj še tema, vendar je ura že pet zjutraj. V vhodni dvorani nas čaka še eno neprijetno opravilo. Ni težjega kot slačiti na temperaturi okoli ničle mokro in blatno obleko s premraženega telesa. Mnogo kletvic in vzdihov je slišal nebogljjen kapnik na stropu dvorane.

Končno smo v toplih oblačilih. Morala se je takoj za nekaj odstotkov dvignila. Po tej etapi planemo na hrano. Sicer pa je ta naša hrana precej klavrna. Če ni mokra od vode, je prepojena z bencinom. Kljub temu smo jedli z velikim tekom »napolitanke z bencinom à la Križna jama«. Medtem se je zunaj že zdanilo. Oprtamo težke nahrbtnike – teža je narasla za nekaj kil. Zunaj nas čaka še eno presenečenje. Ponoči je zapadlo okoli pol metra snega. Prvič po 20 urah se zopet vidimo pri bellem dnevu. Vse se smejemo drug drugemu. Naši obrazi so blatni in črni od plamenar karbidnih luči. Žal nam je, da nimamo s seboj barvnih filmov, da bi posneli te zanimive detajle.

Po globokem snegu jo mahnemo na bližnjico, ki pelje do ceste v Lož. Seveda se obvezno v gozdu zaradi novozapadlega

snega izgubimo. Uporabiti moramo vse svoje gozdovniške sposobnosti, da najdemo cesto. Tu srečamo delavce, ki so ravno pluzili. Veselo jih pozdravimo in zvedemo, da smo zamudili zadnji dopoldanski avtobus. Zato počasi nadaljujemo pot proti Ložu.

Med potjo razmišljam: kaj nas pravzaprav žene v te napore? Ali ne bi bilo bolj prijetno sedeti doma pred peče, gledati televizijo ... Ne, tu vmes je čarobna moč narave, ki nas vsako nedeljo zvabi v temne globine podzemlja, tu je nesebično tovarništvo, ki nas veže, tu so isti ideali, ki nas združujejo, tu je mladost, tu so spomini ... Eh, pa kaj bi razmišljal!

Tu je gostilna v Ložu. Ko se nekoliko umijemo s snegom, zavijemo v toplo točilnico in posedemo za mizo. Prijazna gostilničarka nam postreže z vročim čajem. Vsi nas gledajo z nekim spoštovanjem, ko zvedo, da smo vili vso noč v Križni jami in to na koncu Blat. Časa imamo dovolj. Nekaj časa se pogovarjamo, nato nas počasi zmanjka. Pred nami se zvrsti Pristanišče, Piratska ladja, Kalvarija, Blata, šumeča deroča reka, prevrnjeni čolni, mokra obleka ... Skozi polsen slišim vaškega očanca, ki pripoveduje novodošlemu gostu: »... bili so na koncu Blat. Jaz sem že bil enkrat notri, pa ne grem več. Vražji fantje!« ■

FOTO: TOMAŽ PLANINA

